

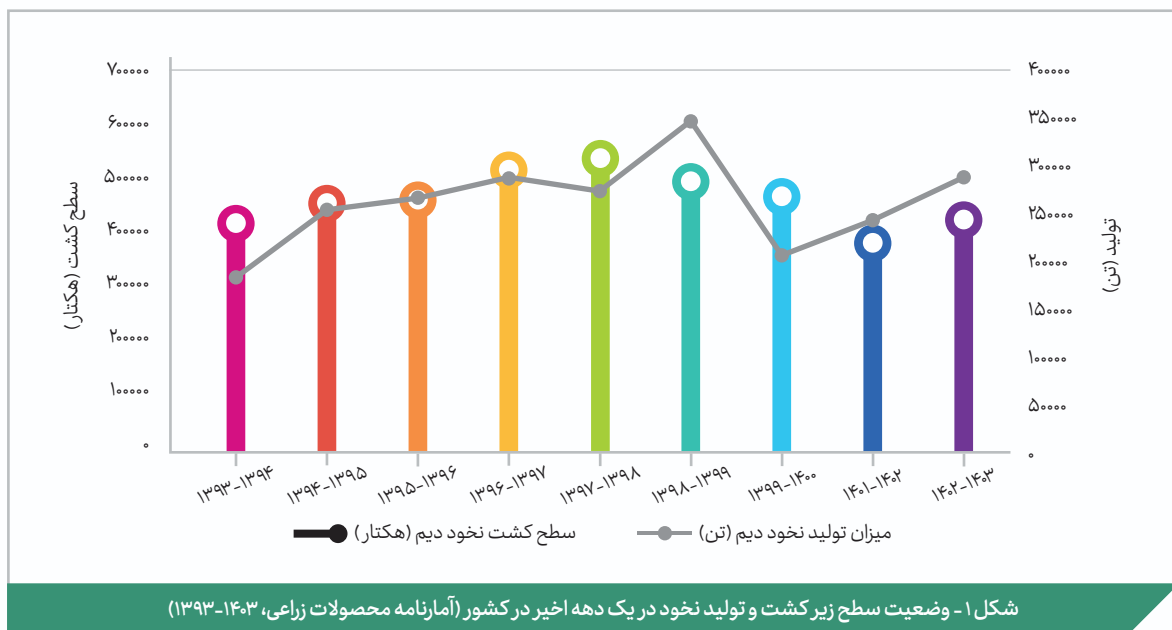

روشنا" رقم نخود متحمل به سرما و مناسب مناطق سرد دیم کشور

موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان های آذربایجان غربی،^۲ کردستان^۳، معاونت موسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور^۴

۶ بیان مسئله

براساس آمارنامه محصولات زراعی کشور در سال زراعی ۱۴۰۳-۱۴۰۲، سطح زیرکشت نخود در کشور حدود ۴۶ هزار هکتار، میزان تولید حدود ۲۸۹ هزار تن و عملکرد متوسط در کشور ۶۳ کیلوگرم در هکتار گزارش شده است. این در حالی است که در مناطق سرد، میانگین عملکرد حدود ۵۲ کیلوگرم در هکتار است (شکل ۱). با وجود اهمیت این محصول در امنیت غذایی، کشت بهاره توده های بومی نخود در مناطق دیم

سردسیر، به دلایل متعددی از جمله پتانسیل عملکرد پایین، حساسیت بالا به بیماری‌ها، نبود ارقام مناسب برای برداشت مکانیزه و مواجهه با تنش‌های حرارتی و خشکی در انتهای فصل رشد، عمدتاً فاقد صرفه اقتصادی و با چالش‌های متعددی همراه است. با توجه به وسعت دیم‌زارهای سردسیر کشور و محدودیت‌های موجود در نظام تولید فعلی، ضرورت معرفی ارقام به‌نژاد شده با قابلیت کشت پاییزه، عملکرد بالا، مقاومت به بیماری‌ها و سازگار با شرایط دیم‌کاری، بیش از پیش احساس می‌شود. چنین رویکردی می‌تواند ضمن افزایش پایداری تولید، به تنوع ژنتیکی ارقام نخود در عرصه‌های تولید کمک کرده و از وابستگی به توده‌های بومی کم‌بازده بکاهد. در مجموع، توسعه و جایگزینی ارقام اصلاح‌شده پاییزه در دیم‌زارهای مناطق سردسیر، راهکاری راهبردی برای ارتقاء عملکرد، بهره‌وری و ثبات در تولید نخود در کشور خواهد بود.

۶ معرفی دستاورد

رقم نخود «روشنا» حاصل برنامه به‌نژادی مشترک مؤسسه تحقیقات کشاورزی دیم کشور و مرکز بین‌المللی تحقیقات ایکاردا است که در سال ۱۴۰۱ معرفی گردید. این رقم پس از طی مراحل ارزیابی مشاهده‌ای، مقدماتی، پیشرفته، سازگاری و بررسی مقاومت به بیماری‌های برقی‌زدگی و پژمردگی فوژاریومی، در ایستگاه‌های تحقیقاتی و مزارع کشاورزان در مناطق سردسیر دیم کشور مورد بررسی قرار گرفت. رقم روشنا با عملکرد ۱۱۵۰ کیلوگرم در هکتار و وزن صدانه ۳۸ گرم نسبت به رقم شاهد نصرت از نظر عملکرد دانه ۱۳۰ کیلوگرم در هکتار و از نظر وزن صدانه ۳ گرم برتری دارد. همچنین این رقم قابلیت تحمل سرما تا ۲۲- درجه سانتیگراد را در مرحله سه تا چهار برگی داشته و نسبت به ژنوتیپ‌های دیگر برتری نشان داده است. رقم روشنا دارای درصد پروتئین بالا (۲۴/۳ درصد)، تیپ بوته مناسب برداشت مکانیزه، کیفیت پخت (زودپز بودن) و رنگ دانه مطلوب بوده و برای کشت پاییزه در دیم‌زارهای سردسیر مرتفع و معتدل سرد کشور توصیه می‌شود.

در این مناطق که کشت در پاییز و برداشت در تیرماه صورت می‌گیرد، رقم روشنا با شرایط اقلیمی نیمه‌خشک سرد (با میانگین بارش ۳۶۰ میلیمتر و ۱۲۹ روز یخبندان) سازگار بوده و پتانسیل بالایی برای افزایش پایداری تولید و جایگزینی ارقام محلی کم‌بازده دارد.

۶ فرایند تجاری‌سازی دستاورد

رقم نخود روشنا به دلیل قابلیت کشت پاییزه و برخورداری از صفات زراعی مطلوب، در استان‌های آذربایجان شرقی و غربی، کردستان، اردبیل، همدان و سایر مناطق سردسیر مشابه با استقبال کشاورزان مواجه شده است. به‌منظور توسعه کشت این رقم، دانش فنی تولید و تکثیر بذر آن از طریق قرارداد شماره ۲۶۷/۱۴۷۰ به بخش خصوصی (شرکت فرآوری بذر حیدرزاده) در استان آذربایجان شرقی واگذار گردید. بر اساس میزان بذر تولیدی، پیش‌بینی می‌شود سطح زیرکشت این رقم در سال زراعی ۱۴۰۴-۱۴۰۳ به حدود ۵۰۰ هکتار برسد.

۶ پتانسیل اقتصادی و اثر بخشی

۱ دارای عملکرد ۱۱۵۰ کیلوگرم در هکتار و وزن صدانه ۳۸ گرم، ۱۳۰ کیلوگرم در هکتار بیشتر نسبت به رقم شاهد نصرت

۲ افزایش درآمد نسبی ۱۲۴ میلیون ریال در هر هکتار برای کشاورزان به دلیل عملکرد و وزن صدانه بالا نسبت به رقم شاهد

۳ قابلیت کشت پاییزه در دیم‌زارهای مناطق مرتفع و سرد و کاهش اراضی آیش

۴ پتانسیل توسعه سطح زیر کشت در مناطق سردسیر دیم کشور: ۴۰ هزار هکتار

۵ پیش‌بینی افزایش درآمد نسبی ۴۹۶۰ میلیارد ریال برای کشاورزان خودکار مناطق سردسیر دیم